

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології і соціології
Кафедра загальної та соціальної психології і соціології

Методичні вказівки
щодо підготовки до семінарських занять
з вибіркової навчальної дисципліни

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки бакалавра
галузі знань 05 Соціальні і поведінкові науки
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійної програми Психологія

УДК [159.9:65] 371.214.115

П 86

Методичні вказівки щодо підготовки студентів до семінарських занять з вибіркової навчальної дисципліни «Організаційна психологія» схвалені науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 2 від 21 жовтня 2020 р.).

Розробник: Малімон Л. Я., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології і соціології

Рецензенти:

Курінчук Л.С., кандидат психологічних наук, заступник директора – керівник навчально-організаційного відділу державного закладу післядипломної освіти «Волинський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій»

Власюк Д. П., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та соціальної психології ВНУ ім. Лесі Українки.

Методичні вказівки покликані допомогти студентам при підготовці до семінарських занять та виконання модульних контрольних робіт з курсу «Організаційна психологія» і повністю відповідають навчальній програмі зазначеної дисципліни, що викладається для студентів спеціальності «Психологія».

Організаційна психологія: метод. вказ. щодо підгот. до семінар. занять / укл. Малімон Л.Я. – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2020. 16 с.

© Малімон Л.Я., 2020
© ВНУ імені Лесі Українки,
2020

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У вітчизняній науковій практиці організаційна психологія розглядається як прикладна галузь соціальної психології. Також у предметну сферу організаційної психології включаються дослідження, які стосуються психології праці, інженерної психології, психології управління, психології підприємницької діяльності, економічної психології.

Організаційна психологія - це галузь психології, що вивчає психологічні аспекти поведінки і діяльності людей і груп в організації, а також психологічні особливості самої організації, які проявляються в її організаційній культурі, іміджі та поведінці у зовнішньому середовищі.

У програму курсу увійшли теми, що пов'язані з методологічними проблемами організаційної психології і напрямками в аналізі й описі організацій; розгляду організації як соціальної системи, базовою детермінантою якої є психологічна складова. Важливими є проблеми вивчення основних підходів у дослідженні організації, психологічний аналіз структурно-функціональних особливостей організації, організаційної поведінки і взаємодії, поведінки людини в умовах організації; розвитку організації, корпоративної культури організації; соціально-психологічного клімату; управління інноваціями в організації; гендерних аспектів в організації; управління організаційними конфліктами. Також вивчається зміст та особливості діяльності психологів в організації, основні технології роботи організаційних психологів з менеджерами та персоналом організації.

Метою навчальної дисципліни «Організаційна психологія» є сприяння професійній підготовці фахівців, які б відповідали вимогам суспільства, процесам гуманізації сучасних організацій різних форм власності й могли здійснювати професійну діяльність з вирішення організаційно-психологічних проблем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні категорії й принципи соціально-психологічного функціонування сучасних організацій і методи та інструменти діяльності організаційного психолога.

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти ознайомляться із основними поняттями організаційної психології, навчатися використовувати теоретичні знання для аналізу організаційно-психологічних проблем; здійснювати самостійну аналітичну і науково-дослідницьку роботу в області організаційної психології, застосовуючи організаційно-психологічні методи і методики відповідно до мети, задач і методології дослідження; проводити психопрофілактику та вирішувати організаційні конфлікти; здійснювати аналіз міжособистісних взаємин у групах; проводити психологічний аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища організації; визначати засоби оптимального впливу на персонал організації для створення належного соціально-психологічного клімату в колективі; застосовувати психологічні методи оцінки персоналу; використовувати психотехнології роботи з різних проблем, які виникають у персоналу організації.

Підготовка до семінарських занять є важливою складовою теоретичної та пошуково-дослідницької самостійної роботи студентів.

Латинське слово «seminarium» перекладається як «розсадник». Слово «seminarium» утворено від дієслова «semīno», яке позначає дію – засівати, поширювати або породжувати. Тобто, семінар передбачає процес породження нового. **Семінарські заняття** – вид навчальних занять практичного характеру, які спрямовані на поглиблене вивчення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Семінарські заняття сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню висловлювати і відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів.

Головна мета семінарських занять – сприяння поглибленому засвоєнню студентами найбільш складних питань навчального курсу, спонукання студентів до колективного

творчого обговорення, оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем, які виникають в сучасних організаціях; активізація самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування навичок самоосвіти.

Семінарські заняття потребують від студентів ретельної підготовки. Готуючись, студент повинен ознайомитися з планом семінарського заняття, рекомендованою літературою. Спочатку слід ознайомитися з матеріалом за темою семінару, що вміщений у навчальних посібниках. Це дасть змогу скласти загальне уявлення про тему, яка вноситься на семінарське заняття. Якщо з цієї теми була прочитана лекція, то корисно також ретельно опрацювати її конспект. Лише після цього розпочинається самостійна робота над вивченням першоджерел.

Окрему ланку в процесі підготовки до семінарського заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи того питання. Варто привчати себе виступати не за готовим текстом, зачитуючи його, а користуючись лише коротким планом. Підготовка до виступу і полягає в тому, щоб до кожного питання скласти на окремій картці чи аркуші короткий план з помітками потрібних цифр, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на семінарі.

План семінару повідомляється студентам заздалегідь для усвідомлення логіки поступового, послідовного розвитку теми. Зазначено необхідні наукові та методичні джерела з теми, додаткова література, за допомогою якої можна поглибити знання з теми. Також пропонуються англомовні питання з англомовних підручників, які орієтовані на іноземних студентів, а також тих, які прагнуть отримати вищий бал з дисципліни.

II. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДО НИХ

Тема 1. Організаційна психологія як галузь психологічної науки

1. Організаційна психологія як прикладна галузь психології.
2. Становлення і розвиток організаційної психології (У. Д. Скотт, Г. Мюнстерберг, Е. Мейо).
3. Сучасний стан організаційної психології
4. Напрями та перспективи розвитку організаційної психології.
5. Об'єкт, предмет, завдання організаційної психології.
6. Місце організаційної психології в системі «наука – практика».
7. Міждисциплінарні зв'язки організаційної психології з іншими науками.

Додаткові питання:

8. What Is Organizational Psychology?
9. Organizational Psychology in Context
10. The Scientist-Practitioner Approach
11. Historical Influences in Organizational Psychology
12. Recent Past and Beyond

(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach* / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2)

Інтернет-ресурси:

1. https://stud.com.ua/60425/psihologiya/organizatsiyna_psihologiya
2. https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/15573/mod_resource/content.pdf
3. <http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/imem/Shagin1a.pdf>

Література (основна):

1. Герберт Д., Розенштилль фон Л. Организационная психология. Человек и организация / Д. Герберт, фон Л. Розенштилль. – Харьков : [б. и.], 2006. – 420 с.

2. Гибсон Д., Иванцевич Д., Донелли Д. Организации. Поведение. Структуры. Процессы / Д. Гибсон, Д. Иванцевич, Д. Донелли. – М. : Инфра-М., 2000. – 268 с.

3. Занковский А.Н. Организационная психология: Учебное пособие для вузов. М.: Флинта, 2002. – 648 с

Додаткова:

1. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов. СПб., 2001.

2. Урбанович А.А. Психология управления. – Минск, 2003. С. 260-263.

3. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента – СПб, 2001. С. 180-187

Тема 2. Принципи та методи досліджень в організаційній психології

1. Особливості загальнопсихологічних методів у організаційній психології.

2. Специфіка спостереження за його метою та об'єктом.

3. Експеримент в організаційній психології (індивідуальний, груповий, масовий).

4. Особливості опитувальних методів (анкети, інтерв'ю, тести).

5. Метод ігор і розв'язання ситуацій, характерних для організаційної діяльності.

6. Метод соціометричних виборів у дослідженнях виробничих колективів.

7. Особливості асоціативного експерименту в організаційній психології.

Додаткові питання:

8. Research Methods and Statistics

9. Methods of Data Collection

10. Special Issues in Data Collection

11. Statistical Methods in Organizational Psychology

12. Special Issues in Statistical Analysis

(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach* / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2)

13. Research Methods in Industrial and Organizational Psychology: Data Collection and Data Analysis with Special Consideration to International Issues

(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. Організаційна поведінка / Д.Гелрігел, Дж.В.Слокум-молодший, Р.В.Вудмен, Н.С.Бренінг Пер. з англ. І.Тарасюк, М.Зарицька, Н.Гайдукевич

2. Гибсон Д., Иванцевич Д., Донелли Д. Организации. Поведение. Структуры. Процессы. М.: Инфра-М, 2000. С. 84-125, 238-268.

3. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. СПб.: Питер, 2001. С. 227-236, 276-293, 330-338, 429-440.

4. Занковский А.П. Организационная психология. М.: Флинта, 2000. С. 528-552, 559-587.

5. Липатов С.А. Личность и организации // Социальная психология в современном мире. М.: Аспект Пресс, 2002. С. 115—132.

6. Самоукина ИВ. Управление персоналом: российский опыт. СПб.: Питер, 2003. С. 105-143, 197-210.

Додаткова:

1. Огнев А.С., Гончаров Ю.Н. Рабочая книга организационного психолога. Воронеж: изд-во ВГУ, 2000. С. 65-85.

2. Управление персоналом / Под ред. Т.Ю. Базарова, Б.Л. Еремина. М.: Юнити, 1998. С. 237-244.

Тема 3. Організація як об'єкт вивчення організаційної психології

1. Поняття і критерії визначення організації
2. Характер організації. Індивідуальність організації.
3. Організація як соціальна система. Соціальні та психологічні характеристики організації.
4. Моделі організацій.
5. Концепція життєвого циклу організації. Етапи розвитку організації.
6. Характер організації. Теорія психологічних типів (К. Юнг) в аналізі організацій.
7. Інформаційне трактування психологічних типів організації (І.Майєрс і К.Брігґс).
8. Аналіз організацій як відкритих соціальних систем, ситуаційний підхід, принцип «організацій, що навчаються», принцип гуманістичного менеджменту.

Додаткові питання:

9. The Recruitment Process: An Organizational Perspective
10. Organizational Socialization
11. The Impact of Diversity on Organizational Socialization
(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2*)
12. Performance Appraisal and Feedback: A Consideration of National Culture and a Review of Contemporary Research and Future Trends
(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. Морозова Г.Б. Психологическое сопровождение организации и персонала. – СПб.: Речь, 2006. – 400 с.
2. Бодди Д., Пэйтон Р. Основы менеджмента. СПб.: Питер, 1999. С. 522-526, 538-542.
3. Гибсон Д., Иванцевич Д., Донелли Д. Организации. Поведение. Структуры. Процессы. М: Инфра-М, 2000. С. 28-40.
4. Занковский А.Н. Организационная психология. М.: Флинта, 2000. С. 34-39, 250-264, 281-324.
5. Почебут Л.Г., Чикер В.А. Организационная социальная психология. СПб.: Речь, 2000. С. 48-60.
6. Социальная психология. Практикум / Под ред. Т.Ю. Фоломеевой. М: Аспект Пресс, 2006. С. 324-365.

Додаткова:

1. Липатов С.А. Модели и методы организационной диагностики / Методы практической социальной психологии. М.: Аспект Пресс, 2004. С. 48-68.
2. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М.: Дело, 1992. Ч. 1.П. 3-4.
3. Психология менеджмента / Под ред. Г.С. Никифорова. СПб.: Питер, 2004. С. 73-77, 80-84.

Тема 4. Особистість в організації

1. Лояльність і відданість персоналу організації
2. Ціннісна регуляція поведінки персоналу організації
3. Організаційні вимоги до співробітника організації
4. Робочі групи і команди в організаціях
5. Рольовий розподіл в командах
6. Рольові конфлікти в командах
7. Особливості індивідуальної і групової ефективності в організації

Додаткові питання:

8. Defining Productive Behavior

9. Special Issues in the Study of Job Performance
10. Organizational Citizenship Behavior
(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2*)
11. Predictors Used for Personnel Selection: An Overview of Constructs, Methods and Techniques
12. Individual Development in the Workplace
(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. Дик, Рольф ван. *Преданность и идентификация с организацией / Пер. с нем.*
2. Харский К.В. *Благонадежность и лояльность персонала.* – СПб.: Питер, 2003. – 496с.
3. Голубков С. В. *Лояльность персонала компании: психологическая структура, формирование и методика измерения // Управление персоналом.– 2003.– № 10.– С. 62–63.*
4. Соломанидина Т. *Организационная культура компании и лояльность персонала // Управление персоналом.– 2003.– № 4.– С. 54–56; № 5.– С. 53–56; № 6.– С. 60–62.*

Додаткова:

1. Гапич Е. *Лояльность не вечна // & Стратегии.– 2004.– № 7.– С. 16–21.*
2. Горбачева З. *Лояльность сотрудников // Отдел кадров.– 2003.– № 22.– С. 15–17.*
Никитенко С. *Фокус на лояльность персонала // Отдел кадров.– 2005.– № 7.– С. 24–*

Тема 5. Лідерство в організації

1. Характеристика лідерства. Формальне і неформальне організаційне лідерство
2. Концепції лідерства:
 - теорія лідерських ролей Бейлса;
 - теорія рис лідерства (М. Вебер)
 - інтерактивна теорія;
 - ситуаційна теорія Ф. Фідлера;
 - стратометрична концепція А. В Петровського.
3. Особистість лідера. Типи лідерів (за Шахназаряном Н. В.): інтелектуальний; емоційно-комунікативний; практичний; універсальний.
4. Поняття про популярність. Фактори популярності: позагрупові (соціально-демографічні), групові (норми, еталони), особистісні (вік, стать, характер).
5. Порівняння ознак популярності та привабливості. Порівняння ознак лідерства і популярності.
6. Важливість врахування популярності та привабливості лідера для організації групи

Додаткові питання:

7. Defining Leadership
8. General Approaches to Leadership
9. Modern Theories of Leadership
10. Power and Influence in Organizations
(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2*)
11. Leadership in Organizations
(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. Шейн Э. *Организационная культура и лидерство.* СПб.: Питер, 2002. 336 с.
2. Занковский А.Н. *Организационная психология.* М.: Флинта, 2000. С. 382-410.

3. Организационная психология: Хрестоматия / Сост. Л.В. Винокуров, И.И. Скрипюк. СПб.: Питер, 2000. С. 388-432.
4. Ньюстром Дж. В., Девис К. Организационное поведение. СПб., 2000. С. 295-319.

Додаткова:

1. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов. СПб., 2001.
2. Урбанович А.А. Психология управления. – Минск, 2003. С. 260-263.
3. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента – СПб, 2001. С. 180-187

Тема 6. Адаптація співробітників в організації

1. Поняття адаптації
2. Адаптація співробітника як фактор підвищення ефективності його професійної діяльності.
3. Основні види адаптації: за відносинам суб'єкт-об'єкт, за впливом на співробітника, за рівнем, за напрямками.
4. Етапи адаптації співробітників. Система чинників адаптації.
5. Методи дослідження адаптації співробітників в організації. Управління адаптацією.
6. Моделі організаційної поведінки співробітників: "теорія Х" "теорія Y" Д. Мак Грегора, типологій підлеглих Е. Яхонтової, А. Маклакова та інш.

Додаткові питання:

7. Why Do People Join Groups? Defining Characteristics of Groups
8. Group Structure. Stages of Group Development
9. The Impact of Groups on Individuals
10. Models of Group Effectiveness. Important Determinants of Group Effectiveness
11. Enhancing the Effectiveness of Groups. The Future of Groups in Organizations
(джерело: Jex, Steve M. *Organizational psychology : a scientist-practitioner approach* / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2)

Література (основна):

4. Герберт Д., Розенштиль фон Л. Организационная психология. Человек и организация / Д. Герберт, фон Л. Розенштиль. – Харьков : [б. и.], 2006. – 420 с.
5. Гибсон Д., Иванцевич Д., Донелли Д. Организации. Поведение. Структуры. Процессы / Д. Гибсон, Д. Иванцевич, Д. Донелли. – М. : Инфра-М., 2000. – 268 с.
6. Занковский А.Н. Организационная психология: Учебное пособие для вузов. М.: Флинта, 2002. – 648 с

Додаткова:

4. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов. СПб., 2001.
5. Урбанович А.А. Психология управления. – Минск, 2003. С. 260-263.
6. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента – СПб, 2001. С. 180-187

Тема 7. Організаційний мобінг

1. Поняття організаційного мобінгу. Історія проблеми.
2. Сучасний стан вивчення та вирішення проблеми у вітчизняній та зарубіжній організаційній психології та управлінській практиці.
3. Види, типи, об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення мобінгу.
4. Психологічні особливості особистості, що стає жертвою мобінгу.

5. Психологічні якості та поведінка працівника, що провокує мобінг.
6. Психологічні особливості захисту в ситуації здійснення мобінгу.
7. Діагностика та профілактика організаційного мобінгу.
8. Форми та методи збереження психічного здоров'я працівника в ситуації

організаційного мобінгу.

Додаткові питання:

9. Defining Counterproductive Behavior
10. Ineffective Job Performance
11. Employee Absenteeism. Employee Turnover
12. Less Common Forms of Counterproductive Behavior

(джерело: Jex, Steve M. Organizational psychology : a scientist-practitioner approach / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2)

Література (основна):

1. Батурина О. Моббінг как причина конфликтов на рабочем месте // Кадровый менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 47–49.
2. Сачалко Б., Моос А. Мобінг: все частіше українці стають жертвами цькування на роботі. Дзеркало тижня, № 48 (614), 2009 р.
3. Колодей К. / Kolodej Ch. Моббінг. Перевод с английского изд-ва “Гуманитарный Центр” Е.И.Высочиновой, 2007. – 368с.
4. Колодей К. Моббінг. Психотеррор на рабочем месте и методы его преодоления / Пер. с нем. - Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. - 368 с.
5. Кирейчев А. Моббінг как социально-психологическое явление в сфере управления человеческими ресурсами // Культура народов Причерноморья. - 2005. - № 58. - С. 43-45.
6. Митцель О. Мобінг у трудовому колективі [Текст]. - // Вісник прокуратури. - 2007. - №12. - С. 113-115.
7. Моббінг в организации // Управление персоналом. – 2005 - №10-11.
8. Мобінг: коли робота стає пеклом // Психолог. – 2003. – № 40. – С. 20–21.

Додаткова:

9. Мобінг: поняття, види, причини, наслідки, профілактика, як боротися... Електр. ресурс: <http://mykniga.com.ua/biograph/mobing-ponyattya-vidi-prichini-naslidki-profilaktika-yak-borotisya.html>
10. Некрасов Д. Службний терор // Секретарь-референт. – 2004. – № 9. – С. 73–75.
11. Спаланська А. Мобінг. Школа виживання // Контракти, №29, 2008. – 12-15с.
12. Потанчук Є.М., Адамчук О.В. Особливості попередження та подолання мобінгу у колективі // www.VuzLib.com.
13. Психічне здоров'я на робочому місці. Електр. ресурс: <http://nemyriv-rda.gov.ua/index.php/1594-psykhichne-zdorovya-na-robochomu-misti>

Тема 8. Психологічна характеристика внутрішнього середовища організації

1. Організаційний і психологічний клімат.
2. Структура, фактори і вимірювання психологічного клімату в організації.
3. Поняття організаційної культури.
4. Види, типи, рівні організаційної культури.
5. Ознаки психологічно «здорової» та «невротичної» організаційної культури
6. Структура корпоративної культури. Внутрішні та зовнішні атрибути корпоративної культури.
7. Психологічний клімат та організаційна культура як чинники організаційної ефективності.

Додаткові питання:

8. Defining Organizational Culture
9. Manifestations of Organizational Culture

10. The Development of Organizational Culture
11. Measuring Organizational Culture
12. Changing Organizational Culture
13. Models of Organizational Culture
14. The Impact of Organizational Culture
(джерело: *Jex, Steve M. Organizational psychology : a scientist-practitioner approach / Steve M. Jex. p. cm. Includes bibliographical references (p.) and index. ISBN 0-471-37420-2*)
15. Organizational Culture and Climate
(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. *Базаров Т.Ю.* Организационный контекст управления персоналом / Социальная психология: Хрестоматия. М.: Аспект Пресс, 1999. С. 311-326.
2. *Джуэлл Л.* Индустриально-организационная психология. СПб.: Питер, 2001. С. 548-559.
3. *Занковский А.Н.* Организационная психология. М.: Флинта, 2000. С. 382-410.
4. Организационная психология: Хрестоматия / Сост. Л.В. Винокуров, И.И. Скрипюк. СПб.: Питер, 2000. С. 388-432.
5. *Шейн Э.* Организационная культура и лидерство. СПб.: Питер, 2002. 336 с.

Додаткова:

1. *Трошев И.В.* Организационная культура. М.; Юнити, 2004. 180 с.
2. Социально-психологический климат коллектива. М.: Наука, 1979. 256 с.
3. Социально-психологические проблемы производственного коллектива. М.: Наука, 1983. 245 с.
4. *Субочев Н.С.* Организационная культура как социальный идеал // Социально-гуманитарные знания. 2005. № 2. С. 285—293.
5. Управленческая культура организаций / Сост. Л.М. Кроль, Е.А. Пуртова. М.; Класс, 2004. 270 с.
6. *Элвессон М.* Организационная культура. Харьков: Гуманит. центр, 2005. 124 с.

Тема 9. Групова взаємодія і прийняття групових рішень

1. Роль соціальних стереотипів і мемів в прийнятті групових рішень.
2. Групове мислення. Феномен огрупування мислення.
3. Якісні методи прийняття рішень:
 - SWOT – аналіз,
 - рефлексивне рішення,
 - дерево рішень,
 - метод інверсії,
 - метод емпатії (метод особистої аналогії),
 - метод „мозкового штурму”,
 - метод гарної ідеї,
 - метод синектики,
 - метод утопічних ігор,
 - метод Дельбека.
4. Методики прийняття групового рішення:
 - модифікації методу „мозкового штурму”;
 - метод аналогій;
 - метод аналізу кола проблем;
 - метод ”635”;

- метод модераций.

Література (основна):

1. Козелецкий Ю. Человек многомерный (психологическое эссе) / Ю. Козелецкий. – К.: Наука, 2009. – 258 с.
2. Лесечко М.Д. Психологія управлінських рішень і створення ефективних команд: навч. посібник / М.Д. Лесечко, А.О. Чемерис, Р.М. Рудніцька. — ЛРІДУ УАДУ, 2003. — 100 с.
3. Тихомиров О.К. Принятие решения как психологическая проблема / О. К. Тихомиров // Проблема принятия решения. – 2008. – №4(14). – С. 77-82.
4. Ломов Б.Ф. Уровни и этапы принятия решения / Б. Ф. Ломонов, В. Ф. Рубахин // Проблемы принятия решения. – 2006. – №8. – С. 16—32.
5. Феномен руйнування процесу прийняття групового рішення. Електронний ресурс. – Режим доступу : http://b-ko.com/book_37_glava_84_Феномен_руйнува?.html

Додаткова:

1. Андрушків Б.М. Проблеми теорії і практики менеджменту / Б. М. Андрушків. – Тернопіль : Вид-во ТЗОВ «Терно-Граф», 2009. – 312 с.
2. Бирман Л.А. Управленческие решения: учеб. пособ. / Л.А. Бирман. — М.: Дело, 2004. — 204 с.
3. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза. — Х.: Основа, 2004. — 240 с.
4. Орлів М.С. Підготовка і прийняття управлінських рішень: навч.-метод. матеріали / М.С. Орлів; упоряд. Г.І. Бондаренко. — К.: НАДУ, 2013. — 40 с.
5. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник / [Ю. Є. Петруня, Б. В. Літовченко, Т. О. Пасічник та ін.] ; за ред. Ю. Є. Петруні. – [4-те вид., переробл. і доп.]. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. – 276 с.

Тема 10. Психологічні особливості організаційних інновацій

1. Поняття інноваційної організаційної культури.
2. Сприйняття особистістю змін.
3. Психологічні бар'єри, які виникають при впровадженні організаційних змін.
4. Організаційні та особистісні фактори, що впливають на відмову від нововведень.
5. Основні етапи процесу нововведення.
6. Оцінка інноваційного клімату в організації (по Дж.Екваллу).
7. Розвиток креативності щодо здійснення інновацій в організаційній діяльності.

Література (основна):

1. Чудакова В. Психологічна готовність до інноваційної діяльності та конкурентоздатність персоналу - головний ресурс організаційного розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/KKIM1703/Desktop/Nivoo_2014_1_13.pdf
2. Почебут Л. Г. Организационная социальная психология : навч. посібник / Л. Г. Почебут, В. А. Чикер. – СПб.: Изд-во «Речь», 2002. – 298 с.
3. Технології роботи організаційних психологів: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядипломної освіти / Л.М. Карамушка, Т.В. Зайчикова, О.В. Винославська та ін. ; за наук. ред. Л.М. Карамушки. Київ: Фірма «ІНКОС», 2005. 366 с.

Додаткова:

1. Инновационный менеджмент : Підручник / Під заг. ред. С. Д. Ильенковой. – М.: Юнити, 1997. – 335 с.
2. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.

3. Яголковский С. Р. Психология инноваций: подходы, модели, процессы [Электронный ресурс] / Яголковский С. Р. – М, 2010. – Режим доступа: <http://psy.hse.ru/data/2010/05/20>

4. Ильина Н. А. Социально-психологические проблемы внедрения нововведений / Ильина Н. А. // Проблемы управленческих нововведений и хозяйственного экспериментирования. – Таллин, 1978. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.asu.ru/cppkp/index.files/ucheb.files/innov/.../chapter1.doc

Лукомська Ю. О. Психологічні аспекти впровадження інновацій в організації / Лукомська Ю. О. // Проблеми сучасної психології. – 2013. – № 2. – С. 80 – 85.

4

Тема 11-12. Психолог в організації

1. Місце і роль психолога в організації.
2. Просвітницька діяльність організаційних психологів.
3. Діагностична діяльність організаційних психологів.
4. Експертна діяльність організаційних психологів.
5. Прогнозуюча діяльність організаційних психологів.
6. Профілактична діяльність організаційних психологів
7. Особливості психокорекційної діяльності організаційних психологів.
8. Особливості психоконсультативної діяльності організаційних психологів.
9. Особливості психотерапевтичної діяльності організаційних психологів.
8. Психологічна служба в організаціях.

Додаткові питання:

8. Justice in Organizations: Theory, Methods, and Applications
9. Communication in Organizations: Speed, Diversity, Networks, and Influence on Organizational Effectiveness, Human Health, and Relationships
10. Research on Domestic and International Diversity in Organizations: A Merger that Works?
(джерело: *Handbook of INDUSTRIAL, WORK AND ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY. Volume 1,2. SAGE Publications London • Thousand Oaks • New Delhi.2005*)

Література (основна):

1. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: Фірма «ІНКОС», 2005. – 366 с. – Бібліогр. в кінці розділів. – С.137-170.

Додаткова:

1. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники. – М: Ось-89, 1999. – 256 с.
2. Карамушка Л.М., Малигіна М.П. Використання інтерактивних технік у процесі підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій до управління: Методичні рекомендації. – К. – Рівне, 2003. – 20 с.
3. Панфилова А.П. Игротехнический менеджмент. Интерактивные технологии для обучения и организационного развития персонала: Учебное пособие. – СПб.: ИВЭСЭП, «Знание», 2003. - С. 263-267.
4. Плаус С. Психология оценки и принятия решений / Перевод с англ. – М.: Информационно-издательский дом “Филинь”, 1998. – 368 с.
5. Хрящева Н.Ю. Психогимнастика в тренинге. – СПб: «Речь». Институт тренинга, 2001. – 256 с.

ІІІ. ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота1

1. Організаційна психологія як прикладна галузь психології.
2. Становлення і розвиток організаційної психології (У. Д. Скотт, Г. Мюнстерберг, Е. Мейо).
3. Об'єкт, предмет, завдання організаційної психології.
4. Міждисциплінарні зв'язки організаційної психології.
5. Специфіка спостереження за його метою та об'єктом.
6. Експеримент в організаційній психології (індивідуальний, груповий, масовий).
7. Особливості опитувальних методів (анкети, інтерв'ю, тести).
8. Метод ігор і розв'язання ситуацій, характерних для організаційної діяльності.
9. Метод соціометричних виборів у дослідженнях виробничих колективів.
10. Особливості асоціативного експерименту в організаційній психології.
11. Характер організації. Індивідуальність організації.
12. Організація як соціальна система. Соціальні та психологічні характеристики організації.
13. Концепція життєвого циклу організації. Етапи розвитку організації.
14. Характер організації. Теорія психологічних типів (К. Юнг) в аналізі організації.
15. Інформаційне трактування психологічних типів організації (І.Майєрс і К.Бріггс).
16. Особистісні властивості, що впливають на поведінку індивіда в організації.
17. Лояльність і відданість персоналу організації
18. Ціннісна регуляція поведінки персоналу організації.
19. Характеристика лідерства. Формальне і неформальне організаційне лідерство
20. Концепції організаційного лідерства.

Контрольна робота 2

1. Види організаційних комунікацій.
2. Комунікативні мережі. Его-мережі і соціальний капітал. Розвиток індивідуального і групового соціального капіталу.
3. Особливості неформального спілкування в організації.
4. Поняття адаптації. Основні види адаптації: за відносинам суб'єкт-об'єкт, за впливом на співробітника, за рівнем, за напрямками.
5. Етапи адаптації співробітників. Система чинників адаптації.
6. Поняття організаційного мобінгу. Історія проблеми.
7. Види, типи, об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення мобінгу.
8. Психологічні особливості особистості, що стає жертвою мобінгу.
9. Психологічні якості та поведінка працівника, що провокує мобінг.
10. Психологічні особливості захисту в ситуації здійснення мобінгу.
11. Організаційний і психологічний клімат.
12. Структура, фактори і вимірювання психологічного клімату в організації.
13. Поняття організаційної культури. Види, типи, рівні організаційної культури.
14. Ознаки психологічно «здорової» та «невротичної» організаційної культури
15. Структура корпоративної культури. Внутрішні та зовнішні атрибути корпоративної культури.
16. Плинність кадрів. Явище абсентеїзму (причини, види, напрямки дослідження).
17. Місце і роль психолога в організації. Просвітницька діяльність організаційних психологів.
18. Роль діагностичної та експертної діяльності організаційних психологів.
19. Прогнозування і профілактика як види діяльності організаційних психологів.
20. Особливості психокорекційної, психоконсультативної та психотерапевтичної діяльності організаційних психологів.

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций: Монография.-К.: МЗЗП, 1993-384с.
2. Ньюстром Дж.В., Дэвис К. Организационное поведение / Перевод с англ. под ред. Ю.Н.Каптуревского - СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 448с. – (Серия «Теория и практика менеджмента»).
3. Организационная психология / под ред. Г.В.Суходольского. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 256с.
4. Почебут Л.Г., Чикер В.А. Организационная социальная психология: Учебное пособие. - СПб.: Речь, 2002. – 298с.
5. Технології роботи організаційних психологів: Навч. Посібник для студентів вищ. навч. закл. та слухачів інститутів після диплом. освіти / За науч. ред. Л.М. Карамушки. – К.: Фірма „ІНКОС”, 2005. – 366с.
6. Чикер В.А. Психологическая диагностика организации и персонала. – СПб.: Речь, 2004. – 176с.

Додаткова література:

1. Авдеев В.В. Управление персоналом. Технология формирования команды: Учеб. пособие. - М., 2002.
2. Авраменко О.М. Підприємство від „А” до „Я” (Настільна книга для підприємців та малих підприємств). Вид. Регіональний Фонд підтримки підприємства по Херсонській області в рамках заходів Регіональної програми розвитку малого підприємства в Херсонській області., - Херсон., 2006. – 211с.
3. Андреева Г.М. Социальная психология: Учебник. - М.: 2005.
4. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология. - М., 1999.
5. Базаров Т.Ю. Управление персоналом: Учеб.пособие. - М., 2002.
6. Блейк Р., Моутон Дж. Научные методы управления / Пер. с англ. - К., 1996.
7. Бодди Д., Пэйтон Р. Основы менеджмента. - СПб., 1999.
8. Венделин А. Подготовка и принятие управленческих решений. - М., 1997.
9. Веснин В.Р. Практический менеджмент персонала: Пособие по кадровой работе.-М., 2001.
10. Гришина Н.В. Психологическая работа с конфликтами: три вида диалога // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. Л.А.Головей, Л.А. Коростылевой. - СПб., 1999. -Вып. 3.
11. Дерманова И.Б., Сидоренко Е.В. Психологический практикум. Межличностные отношения. - СПб., 1996.
12. Джуэлл Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов - СПб.: Изд-во «Питер», 2001. – 720с. ил. – (Серия «Учебник нового века»).
13. Дудченко В.С. Основы инновационной методологии. - М., 1996.
14. Забродин Ю.М. Психология личности и управление человеческими ресурсами. - М., 2002.
15. Завлин П.Н., Васильев А.В, Оценка эффективности инноваций. - СПб., 1998.
16. Занюк С. Психология мотивации. - Киев, 2001.
17. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов / С.Д. Ильенкова, Л.М.Гохберг, СЮ. Ягудин и др. / Под ред. С.Д. Ильенкова. - М., 1997.
18. Каммероу Дж., Баргер П., Кирби Д. Ваш психологический тип и стиль работы.- М., 2001.
19. Келли Г., Армстронг Р. Тренинг принятия решений. - СПб., 2002.

20. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления: Учебник. - М., 2001.
21. Корпоративная культура и лидерство. — М.: «Альпина», 2008. — С. 160.
22. Кочеткова А.И. Основы современного управления персоналом. - М., 1999.
23. Литвак В.В. Разработка управленческих решений: Учебник. - М., 2002.
24. Лозниця В.С. Психологія менеджменту. Навч. посібник. - К., 2000.
25. Майерс Д. Социальная психология. - СПб., 2003.
26. Маслов Е.Б. Управление персоналом организации: Учебное пособие. - Новосибирск, 2001.
27. Машков Е.Б. Психология управления: Учеб. пособие. - СПб., 2002.
28. Мильнер В.И. Теория организаций. - М., 2002.
29. Моргунов Е.Б. Управление персоналом: исследование, оценка, обучение. М.: Бизнес-школа «Интел-синтез», 2000.
30. Моргунов Е.Б. Личность и организация. Конспекты лекций. М.: Тривола, 1996.
31. Морозова Г.Б. Психологическое сопровождение организации и персонала. - СПб.: Речь, 2006. – 400с.
32. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика: Учебное пособие / под ред. П.Н.Завлина, А.К.Казанцева. - М., 2000.
33. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. - М., 1971.
34. Психолог в организации: Советы профессионалов. - М., 2002.
35. Психология управления персоналом: Пособие для специалистов, работающих с персоналом / под ред. А.В.Батаршева, А.О.Лукьянова. - М., 2005.
36. Санкин М.И. Психология управления. - М., 2002.
37. Свенцицкий А.Л. Социальная психология управления. - Л.: Изд-во ЛГУ, 1980.
38. Станкин М.И. Психология управления. - М., 2002.
39. Управление персоналом организации: Учебное пособие / Под ред. А.Я.Кибанова. -М., 2001.
40. Управление персоналом предприятия: Учебное пособие / Под ред А.А.Крылова, Ю.В.Прушинского. - М., 2002.
41. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения. - М.: Наука, 1990.
42. Хасан Б.И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность. - Красноярск, 1996.
43. Швалб Ю.М., Данчева О.В. Практична психологія в економіці та бізнесі. - К., 1998.
44. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство. — СПб.: Питер, 2002.

Інформаційні ресурси

1. <http://psy.piter.com/library/>
2. <http://psy.rin/article/>
3. www.psych.uw.edu.p
4. www.psychologia
5. www.Uaua.info
6. www.coob.ru

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології і соціології
Кафедра загальної та соціальної психології і соціології

Методичні вказівки
щодо підготовки до семінарських занять
з вибіркової навчальної дисципліни

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ